

OZIQ OVQATDAN ZAXARLANISHDA BOTULIZM KASALLIGINI TUTGAN O'RNI VA UNI ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI.

Sulaymonova Gulnora Tursunaliyevna

Toshkent tibbiyot Termiz filiali

Xolbekov bilan Axmedova

Toshkent tibbiyot Termiz filiali

Tursunaliyeva Vahoba Umarali qizi

Toshkent tibbiyot Termiz filiali

tursunaleyevavahoba@gmail.com

Annotatsiya: *Botulizm - bu juda kam uchraydigan, ammo jiddiy kasallik bo'lib, u asab tizimiga ta'sir qiladi. Botulizmning turlariga oziq-ovqat, chaqaloq va yara botulizmi kiradi. Botulizm odatda Clostridium botulinum deb ataladigan bakteriyalardan kelib chiqadi. Alomatlar orasida mushaklar kuchsizligi va falaj mavjud. Davolash odatda toksinni ko'proq zarar etkazmaslik uchun antitoksinni o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada botulizm kasalligidan saqlanishimiz uchun kerakli bo'lgan tavsiyalar ma'lumotlar va kasallangan insonni davolash berilgan.*

Kalit so'zlar: *Botulizm, Turlari, Oziq ovqat botulizmi, Chaqaloqlar botulizmi, Yara botulizmi, Yatrogen botulizm, Botulizm kasalligining birinchi belgilari, Botulizmni aniqlash, Asoratlari, Davolash.*

Mavzuning maqsadi: Botulizm kasalligini insonlarga tushintirish, undan saqlanish va eng samarali davolash usullarini aniqlash.

Mavzuning dolzarbligi: Botulizm hozirgi davrga kelib juda keng tarqalibketgan bakteriologik kasallik hisoblanib bu kasallini davolash va insonlarga talqin qilgan holda tushintirish ishlarini olib borish ham dolzarb muommolarga olib kelmoqda.

Asosiy qism: Botulizm - bu Clostridium botulinum deb ataladigan bakteriyalar keltirib chiqaradigan jiddiy kasallik . Bakteriyalar tanangizning asab tizimiga hujum qiladigan zahar (toksin) ishlab chiqaradi . Ushbu hujum kuchsizlik va falajga olib kelishi mumkin, bu sizning harakatingizga va nafas olishga yordam beradigan mushaklarga ta'sir qiladi. Agar davolanmasa, botulizm o'limga olib kelishi mumkin.

Botulizm bilan zaharlanish kam uchraydi. Ammo bu o'limga olib kelishi mumkinligi sababli, siz yoki farzandingizda botulizm belgilari paydo bo'lsa, 911 raqamiga qo'ng'iroq qilishingiz yoki eng yaqin tez yordam bo'limiga murojaat qilishingiz kerak. Semptomlar ko'z qovoqlarining tushishi va yuz, ko'z va tomoq mushaklariga ta'sir qiluvchi boshqa belgilarni o'z ichiga olishi mumkin. Oxir-oqibat nafas olish bilan bog'liq mushaklar ta'sir qilishi mumkin.

Botulizm turlari:

Botulizmning bir necha turlari mavjud. Eng keng tarqalgan turlarga oziq-ovqat botulizmi, chaqaloq botulizmi va yara botulizmi kiradi. Yatrogen botulizm va kattalardagi ichak toksemyasi botulizmi botulizmning boshqa noyob shakllaridir.

Oziq-ovqat botulizmi

Oziq-ovqat botulizmi Clostridium botulinum sporalari bilan ifloslangan ovqatlarni iste'mol qilganda paydo bo'lishi mumkin. Oziq-ovqat noto'g'ri saqlansa, bakteriyalar ko'payishi mumkin. Bakteriyalar o'sib chiqqach, ular toksinlarni oziq-ovqatingizga chiqaradi.

Oziq-ovqat botulizmi odatda uy qurilishi konservalari noto'g'ri saqlangan yoki saqlansa sodir bo'ladi. Kamdan kam bo'lsa-da, noto'g'ri konservalangan do'konda sotib olingan ovqatlar ham botulizmga olib kelishi mumkin. Oziq-ovqat botulizmining boshqa manbalariga quyidagilar kiradi:

- O'tlar bilan to'ldirilgan yog'lar.
- Alyuminiy folga ichida pishirilgan kartoshka.
- Konservalangan pishloqli soslar.
- Shishaga solingan sarimsoq.
- Konservalangan pomidorlar.
- Sabzi sharbati.
- Oziq-ovqatlar juda uzoq vaqt davomida issiq yoki muzlatgichsiz qoldirilgan.

Chaqaloqlar botulizmi

Chaqaloqlarda botulizm Clostridium botulinum sporalari yutilganda paydo bo'lishi mumkin. Sporlar chaqaloqning ichaklariga etib borgach, ular o'sib, toksinni chiqaradi. Sporalarning manbai har doim ham ma'lum emas. Ammo ular odatda tuproq va changda uchraydi. Tuproq va chang havoga tushganda, chaqalog'ingiz ularni nafas olishi mumkin.

Sporlar asalda ham bo'lishi mumkin. Botulinum sporalari yutish sog'lom katta yoshdagi bolalar va kattalarda botulizmga olib kelmaydi. Ammo noma'lum sabablarga ko'ra, toksin 12 oylikdan kichik chaqaloqlarda chiqariladi. Shuning uchun mutaxassislar chaqaloqlar kamida bir yoshga to'lgunga qadar asal iste'mol qilmasliklarini maslahat berishadi.

Yara botulizmi

Clostridium botulinum sporalari yaraga tushganda yara botulizmi rivojlanishi mumkin. Sporlar yaraga tushganda, ular o'sib, qon oqimiga toksinlarni chiqarishi mumkin.

Yara botulizmi ko'pincha tomiriga gilyohvand moddalarni kiritish uchun igna ishlatadigan odamlarda uchraydi. Kamdan kam hollarda jarrohlik yoki jiddiy jarohatlardan keyin ham rivojlanishi mumkin.

Yatrogen botulizm

Yatrogenik botulizm sizga juda ko'p botulinum toksini (Botox®) kiritilganda paydo bo'lishi mumkin. Botox, Clostridium botulinum'un tozalangan va juda suyultirilgan shaklidan foydalanadi. Siz ajinlar kabi kosmetik sabablarga ko'ra

botulinum toksinini davolashingiz mumkin. Yoki siz ularni tibbiy sabablarga ko'ra olishingiz mumkin, masalan, migren bosh og'rig'i.

Botoks botulizmi kam uchraydi. Ammo siz botulinum toksin in'ektsiyasini faqat litsenziyalangan tibbiy mutaxassisdan olishingiz kerak. Ular sizga berish uchun eng xavfsiz va to'g'ri miqdorni bilishadi.

Botulizmning belgilari va belgilari qanday?

Chaqaloqlarda botulizmning belgilari engildan og'irgacha bo'lishi mumkin. Ular Clostridium botulinum sporalarini ta'siridan keyin 3 kundan 30 kungacha rivojlanishi mumkin. Chaqaloqlarda botulizmning belgilari quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

- Ko'z qovoqlarining tushishi (ptozis) .
- Yuz ifodasini yo'qotish.
- Sarg'ish.
- Zaif yig'lash.
- Sekin yoki yomon ovqatlanish.
- Gag refleksining kamayishi.
- Kabızlık .
- Zaiflik yoki charchoq.
- Nafas olishda qiyinchilik.

Katta yoshdagi bolalar va kattalardagi botulizm belgilari odatda yuz, ko'z va tomoq mushaklarida boshlanadi. Davolashsiz alomatlar tananing boshqa qismlariga tarqalishi mumkin. Belgilar botulizm sporalarini qabul qilgandan keyin bir necha soatdan bir necha kungacha paydo bo'lishi mumkin. Semptomlarga quyidagilar kiradi:

- Ko'z qovoqlarining tushishi (ptozis).
- Ikki marta yoki loyqa ko'rish.
- Quruq og'iz (kserostomiya) .
- Xiralashgan nutq.
- Yutishda qiyinchilik (disfagiya) .
- Nafas olishda qiyinchilik.
- Qo'llaringiz yoki oyoqlaringizning zaifligi yoki falajligi .
- Ko'ngil aynishi va qayt qilish .

Botulizm qanday aniqlanadi?

Botulizmga tashxis qo'yish uchun shifokoringiz fizik tekshiruv o'tkazadi . Ular sizning alomatlaringiz haqida so'raydi va zaif yoki falaj mushaklarni tekshiradi.

Botulizm insult , meningit va Guillain-Barre sindromi kabi boshqa kasalliklarning alomatlariga o'xshash bo'lishi mumkin . Shunday qilib, shifokoringiz botulizm tashxisini tasdiqlash uchun qo'shimcha testlarni o'tkazishi kerak bo'lishi mumkin.

Botulizmning asoratlari yoki yon ta'siri qanday?

Botulizm yutish va nafas olishga yordam beradigan mushaklarni falaj qilishi mumkin. Antitoksinlar ko'p hollarda yordam berishi mumkin bo'lsa-da, ba'zi odamlar nafas olish muammolari va infeksiyalardan o'lishadi. Bundan tashqari, botulizm natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan sog'liq muammolariga quyidagilar kiradi:

- Haddan tashqari charchoq (charchoq).
- Uzoq muddatli zaiflik.
- Nafas qisilishi (nafas qisilishi) .
- Aspiratsion pnevmoniya va infeksiya.
- Asab tizimining muammolari.

Botulizm qanday davolanadi?

Botulizmning sababi va og'irligiga qarab, shifokoringiz turli xil davolash usullaridan foydalanishi mumkin. Eng keng tarqalgan davolanishda sizning shifokoringiz sizga antitoksin deb ataladigan dori beradi. Antitoksinlar toksinning qon oqimidagi faolligini bloklaydi. Bu toksinlarning ko'proq zarar etkazishini oldini oladi. Ammo antitoksin allaqachon shikastlangan narsalarni davolay olmaydi. Siz shifo topayotganda haftalar yoki oylar davomida kasalxonada qolishingiz kerak bo'lishi mumkin.

Nafas olish bilan bog'liq muammolar mavjud bo'lsa, shifokor sizni nafas olish apparati (ventilyator) ga joylashtirishi mumkin. Ventilyator - bu nafas olishga yordam beradigan mashina. Nafas olishingizga ta'sir qiluvchi har qanday falaj yo'qolguncha ventilyatorda bo'lasiz.

Agar sizda yara botulizmi bo'lsa, yarangizning ifloslangan qismini jarrohlik yo'li bilan olib tashlash uchun operatsiya kerak bo'lishi mumkin. Jarrohlikdan so'ng siz infeksiyani qayta tiklashni oldini olish uchun antibiotiklarni qabul qilishingiz mumkin.

Xulosa: Agar davolanmasa, botulizm halokatli bo'lishi mumkin. Ammo o'z vaqtida tashxis qo'yilgan va davolangan odamlarning aksariyati kasallikdan to'liq xalos bo'lishlari mumkin. Ular hayotlari davomida normal faoliyatga qaytadilar

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. <https://kun.uz/uz/news/2020/09/25/botulizm-yana-bir-xavfli-mavsumiy-kasallik>
2. Muhamedov.I, Eshboyev.E, Zokirov.N, Zokirov.M Mikrobiologiya immunologiya virusologiya Toshkent-2002
3. Aliyev. Mikrobiologiya immunologiya asoslari
4. <https://ssv.uz/uz/news/botulizm-kasalligidan-etiet-bling->
5. <https://my.clevelandclinic.org/health/diseases/17828-botulism>
6. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Botulizm>
7. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8112830/>
8. <https://emedicine.medscape.com/article/213311-treatment>